

Sinteză

Executive summary

Sinteză

Dintre cei peste 100 de indicatori prezentați în raportul de față, doisprezece au fost identificați drept indicatori cheie. Aceștia sunt destinați să ofere o imagine de ansamblu în ceea ce privește realizarea de către UE a progreselor către dezvoltarea durabilă în raport cu obiectivele și țintele definite în Strategia de dezvoltare durabilă a UE (SDD a UE). O evaluare pe baza indicatorilor cheie a progresului începând cu anul 2000 prezintă o imagine relativ complexă, astfel cum se arată în tabelul de mai jos.

Tabelul 0.1: Evaluarea schimbărilor în indicatorii cheie ai temei IDD (UE-27, începând cu anul 2000)¹

Temă IDD	Indicator cheie	Evaluarea schimbărilor în UE-27
Dezvoltarea socio-economică	PIB-ul real pe cap de locuitor	
Consumul și producția durabile	Productivitatea resurselor	
Incluziunea socială	Persoanele afectate de sărăcie sau de excluziune socială (*)	
Schimbările demografice	Rata de ocupare a forței de muncă în rândul lucrătorilor în vârstă ⁽²⁾	
Sănătatea publică	Speranța de viață la naștere (**)	
Schimbările climatice și energia	Emisiile de gaze cu efect de seră	
	Ponderele energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie (**)	
	Consumul de energie primară	
Transportul durabil	Consumul de energie în domeniul transporturilor în raport cu PIB-ul	
Resurse naturale	Indicele privind păsările comune	

¹ O explicație a metodei de evaluare și semnificația pictogramelor meteorologice se găsesc în introducere.

² Evaluarea indicatorului nu este comparabilă cu edițiile anterioare ale raportului de monitorizare din cauza unei modificări a metodologiei. Pentru detalii, vă rugăm să consultați capitolul „Schimbările demografice” din prezentul raport.

	Capturile de pește din stocurile care nu se încadrează în limitele biologice de siguranță	
Parteneriatul global	Asistența oficială pentru dezvoltare (**)	
Buna guvernare	[Niciun indicator cheie]	:

* Începând cu anul 2008. ** Începând cu anul 2004.

Următoarele pagini oferă o evaluare mai detaliată a tendințelor cheie observate începând cu anul 2000 și completează analiza indicatorilor cheie ai temei IDD.

Se îndreaptă Uniunea Europeană către dezvoltarea durabilă?

Tendențe cheie în domeniul dezvoltării socio-economice

Prezintă PIB-ul real pe cap de locuitor semne de redresare modestă?

- Între anii 2000 și 2012, **PIB-ul real pe cap de locuitor** în UE a crescut în medie cu 0,9 % pe an. În perioada 1995-2007, înainte de începerea crizei economice, PIB-ul pe cap de locuitor înregistrase o creștere continuă în UE cu o rată anuală medie de 2,4 %.
- Criza financiară și economică a afectat economia reală în anul 2008, PIB-ul pe cap de locuitor contractându-se cu 4,8 % în 2009 (față de anul 2008). Punerea în aplicare rapidă a stimulentei fiscale și a altor acțiuni de politică la nivel național și la nivelul UE a limitat cele mai grave efecte ale crizei și a stabilizat PIB-ul pe cap de locuitor în anii 2010 și 2011.
- În 2012, pe fondul unei redresări fragile, PIB-ul real pe cap de locuitor a scăzut din nou cu 0,6 % în comparație cu anul 2011.

Recesiunea continuă să influențeze climatul investițional din UE

- Între anii 2003 și 2007, **investițiile** (exprimate ca procent din PIB) au înregistrat o creștere moderată, urmând ciclul economic. Pe măsură ce încrederea gospodăriilor și a întreprinderilor s-a prăbușit în timpul tulburărilor de pe piața financiară și al crizei economice, investițiile au început să scadă rapid. Scăderea drastică a investițiilor între anii 2009 și 2011 până la valoarea minimă din ultimul deceniu, de aproximativ 19 %, a fost determinată în principal de reducerile din sectorul de afaceri.
- Între anii 2000 și 2012, **nivelul economiilor gospodăriilor** din UE a urmat ciclul economic. Deși gospodăriile și-au redus economiile în timpul relansării economice din perioada 2003-2007, tendința a fost inversată de instabilitatea economică și de incertitudinea sporită a piețelor de după criză. În pofida semnelor de redresare economică fragilă, nivelul economiilor gospodăriilor a început să scadă din nou după anul 2009.

A devenit economia UE mai competitivă și mai inovatoare?

- Creșterea constantă a **productivității muncii** între anii 2000 și 2007 a fost blocată de încetinirea activității economice din 2008 și 2009. Deși productivitatea și-a revenit în anul 2010 și a continuat să crească în anii următori, îmbunătățirea pe termen lung va depinde de viitoarele ajustări ale pieței forței de muncă. Acestea ar putea include schimbări ale fluxurilor de lucrători între state, sectoare și regiuni sau capacitatea de adaptare a salariilor la diferite condiții de pe piața forței de muncă.
- În perioada 2000-2007, **cheltuielile totale destinate cercetării și dezvoltării**, exprimate ca procent din PIB, au rămas relativ stabile, la valoarea de 1,85 %. Indicatorul s-a dovedit a fi rezistent la efectele pe termen scurt ale crizei economice, înregistrând chiar o creștere moderată în anii 2008 și 2009, înainte de a se stabili la 2 % în decursul următorilor doi ani. Acest lucru s-a datorat, în principal, eforturilor guvernelor de a sprijini creșterea economică prin mărirea cheltuielilor destinate cercetării și dezvoltării.
- **Intensitatea energetică** în UE a scăzut constant între anii 2003 și 2009, fiind urmată de o revenire în 2010 și de un declin accelerat în 2011. Tendința pozitivă a avut loc pe fondul decuplării absolute a consumului intern brut de energie de creșterea economică.

Redresarea neclară a pieței forței de muncă

- Rata de ocupare a forței de muncă în UE a crescut de la 66,6 % în 2000 la 70,3 % în 2008. Creșterea s-a oprit în 2009, deoarece recesiunea economică a prelungit stagnarea pieței forței de muncă, iar rata de ocupare a forței de muncă a rămas în jurul valorii de 68,5 % până în 2012. Aceasta a îndepărtat UE de la atingerea obiectivului de 75 % vizat de Strategia Europa 2020.

- Între anii 2000 și 2007, **disparitățile regionale în ocuparea forței de muncă** în UE s-au redus cu 2,1 puncte procentuale. Progresul a fost anulat de criza economică, care, treptat, a readus inegalitățile regionale în ocuparea forței de muncă la nivelul anului 2000 (13,3 % în 2012). În ceea ce privește aspectele pozitive, disparitatea salarială de gen în ocuparea forței de muncă regionale a fost redusă la nivelul minim înregistrat în ultimul deceniu, de 5,6 puncte procentuale.
- În general, în perioada cuprinsă între 2001 și 2004, **rata totală a șomajului** în UE a crescut. În următorii patru ani (2005-2008), rata șomajului a scăzut încontinuu, atingând un minim de 7,1 % în 2008. Îmbunătățirile au fost urmate de o creștere bruscă, iar în 2012, rata șomajului din UE a atins un nivel record de 10,5 %.

Tendențe cheie în consumul și producția durabile

Decuplarea absolută a utilizării materialelor de creșterea economică?

- În 2011, UE a fost în măsură să genereze o valoare economică de 1,60 EUR pentru fiecare kilogram de material consumat. Aceasta a constituit o îmbunătățire considerabilă a **productivității resurselor** începând cu anul 2000, când din aceeași cantitate de resurse se obțineau doar 1,34 EUR per kg.
- Creșterea de randament a avut loc deoarece PIB-ul înregistra o creștere mai rapidă decât **consumul intern de materiale** (*Domestic Material Consumption, DMC*), în special înainte de izbucnirea crizei economice. Începând cu anul 2007, utilizarea resurselor în cadrul UE a scăzut brusc, aducând consumul intern de materiale sub nivelurile observate chiar și în urmă cu zece ani. Cu toate acestea, redresarea economică indică o inversare a tendințelor în anul 2011.
- Tendințele divergente, și anume, creșterea PIB-ului odată cu scăderea indicelui DMC, implică o decuplare absolută a creșterii economice de utilizarea resurselor în UE între anii 2000 și 2011. Nu este însă clar dacă aceasta reprezintă o schimbare reală de direcție în modelele de utilizare a resurselor sau este pur și simplu o reflectare a impactului crizei economice asupra industriilor mari consumatoare de resurse, cum ar fi industria construcțiilor.

Îmbunătățiri în ceea ce privește tratarea deșeurilor și emisiile poluante

- Practicile de **tratare a deșeurilor** s-au îmbunătățit considerabil în UE începând cu anul 2000. Depozitarea deșeurilor, cea mai puțin ecologică metodă de eliminare a deșeurilor, a fost înlocuită treptat de incinerare și, într-o măsură mai mare, de reciclare și de compostare. În 2011, aproximativ 40 % din deșeurile urbane au fost reciclate sau compostate.
- Modalitățile de tratare a deșeurilor variază enorm pe teritoriul UE. În 2011, depozitarea deșeurilor a fost principala modalitate de eliminare a deșeurilor în Bulgaria, Croația și România (peste 90 %), în timp ce proporția metodei respective a fost de sub 1 % în Germania, Țările de Jos și Suedia.
- Îmbunătățiri similare s-au produs în cazul **emisiilor atmosferice** de substanțe acidifiante și de precursori ai ozonului. Scăderile constante începând cu 1990 au permis UE-27 să își atingă obiectivele de reducere a emisiilor de oxizi de sulf (SO_x) și de compuși organici volatili nemetanici (COVNM) până în 2011. Cu toate acestea, 12 state membre au raportat emisii care depășesc limitele lor naționale pentru cel puțin unul dintre cei patru poluanți.

Nicio tendință clară către modele de consum mai durabile

- Începând cu 1990, **consumul de energie electrică al gospodăriilor** a crescut aproape încontinuu. Tendința a fost determinată, în principal, de o creștere a numărului de gospodării și de modificarea modelelor de consum ale acestora, depășind îmbunătățirea eficienței dispozitivelor electronice. Fenomenul este cunoscut sub numele de „efect de recul”. Spre deosebire de alți indicatori de consum din prezentul raport, consumul de energie electrică al gospodăriilor s-a dovedit a fi mai degrabă indiferent la criza economică, 2011 fiind primul an de după 1990 în care s-a observat o scădere bruscă a consumului de energie electrică.

- În mod similar, **consumul final de energie** în UE a fost în creștere începând cu anul 1990. Cu toate acestea, 2005 a marcat un punct de cotitură, în care consumul de energie s-a stabilizat, fiind urmat de o scădere în anii următori. Contracțiile economice din UE în anii 2009 și 2011 au contribuit la scădere, aducând consumul final de energie în 2011 la niveluri înregistrate înainte de anul 2000.
- Deoarece consumul de energie electrică al gospodăriilor și consumul final de energie au prezentat tendințe diferite, în special începând cu 2005, nu este posibil să se determine dacă modelele de consum din UE au devenit mai durabile.

Modele de producție mai ecologice

- În schimb, modelele de producție s-au îmbunătățit în UE în ultimii ani. Numărul de organizații care pun în aplicare un sistem de management de mediu certificat în conformitate cu **Sistemul de management de mediu și de audit (EMAS)** a crescut începând cu 2003. În 2013, participarea la sistemul EMAS, exprimată în numărul de organizații înregistrate în cadrul sistemului EMAS per milion de locuitori, a avut un nivel deosebit de ridicat în Cipru, Austria, Spania, Italia, Germania și Danemarca.
- În mod similar, practicile agricole au devenit din ce în ce mai durabile în UE începând cu anul 2005, după cum arată creșterea ponderii **agriculturii ecologice**. De asemenea, această evoluție dinamică a fost reflectată în vânzările în creștere de produse ecologice pe piața produselor alimentare din UE.

Tendențe cheie în incluziunea socială

Numărul de persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială a crescut începând cu 2008

- În perioada 2008-2012, numărul de **persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială** a crescut cu 8,7 milioane, de la 115,7 milioane la 124,4 milioane. Numărul acestora a fost în scădere între anii 2005 și 2009. Cu toate acestea, odată cu debutul crizei economice, acesta a început să crească din nou.
- Cele 124,4 milioane de persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială din UE în anul 2012 înseamnă o pondere de 25 % din totalul populației. Aceasta înseamnă că un sfert din populația UE s-a confruntat cu cel puțin o formă de sărăcie acoperită de indicatorul cheie al temei, și anume, sărăcie monetară, privațiuni materiale grave și lipsa de acces la locuri de muncă. Nivelurile actuale ale sărăciei și excluziunii sociale pun în pericol obiectivul Strategiei Europa 2020 de eradicare a sărăciei, care are scopul de a reduce cu cel puțin 20 de milioane numărul persoanelor confruntate cu riscul sărăciei și al excluziunii sociale până în 2020.

Creșterea sărăciei monetare și deteriorarea condițiilor de viață

- Numărul de persoane **expuse riscului de sărăcie după transferurile sociale** a crescut de la 80,7 milioane în 2008 la 85,3 milioane în 2012. Spre deosebire de indicatorul cheie, acest număr a înregistrat o creștere aproape continuă începând cu 2005, chiar înainte de criza economică, și o accelerare după 2009. Sărăcia monetară este forma predominantă de sărăcie în UE, afectând 17,1 % din populația totală a UE în anul 2012.
- Numărul de persoane afectate de **privațiuni materiale grave** a crescut considerabil în perioada 2008-2012, de la 41,4 milioane la 51,0 de milioane. Cu toate acestea, tendința nu a fost continuă, 2009 marcând un moment de cotitură. Dacă numărul de persoane afectate de privațiuni materiale grave a scăzut considerabil cu aproape 12 milioane între anii 2005 și 2009, ulterior acesta a crescut din nou cu 11,2 milioane, rezultatul fiind afectarea unui procentaj de 10,3 % din populația UE în anul 2012.
- În perioada 2005-2012, **inegalitatea veniturilor** a suferit modificări minore. În 2012, cei mai bogați 20 % din populația UE câștigau mai mult de 38 % din venitul național pe adult-echivalent, prin urmare, de aproximativ cinci ori mai mult decât cei mai săraci 20 % din populația UE, care reprezentau doar un procentaj puțin mai mic de 8 %.

Nicio tendință clară către o piață a forței de muncă mai durabilă

- Numărul de persoane care locuiesc în gospodării cu **intensitate de lucru foarte scăzută** a crescut în perioada 2008-2012, de la 34,3 milioane la 36,9 milioane. În conformitate cu alți indicatori legați de sărăcie, numărul a scăzut în perioada 2006-2009, dar ulterior a crescut din nou în paralel cu creșterea nivelului șomajului, înainte de a scădea cu 4,1 % în perioada 2011-2012. Inactivitatea economică mărește considerabil riscul de sărăcie. În 2012, 9,8 % din populația UE cu vârsta cuprinsă între 0 și 59 de ani trăia în gospodării cu intensitate de lucru foarte scăzută.
- **Rata șomajului pe termen lung** în UE a prezentat o tendință de scădere între anii 2004 și 2008. Cu toate acestea, începând cu 2008, rata a crescut din nou, atingând un maxim istoric de 4,6 % în 2012.
- În perioada 2006-2011, **disparitatea salarială de gen** s-a redus considerabil. În pofida acestei tendințe favorabile, câștigurile brute pe oră realizate de femei erau în continuare mai mici decât cele ale bărbaților cu 16,2 % în anul 2011.

Îmbunătățiri în domeniul educației

- Ponderea **tinerilor care renunță timpuriu la studii și cursuri de formare** a scăzut în mod constant începând cu 2003, atingând 12,8 % în 2012. Dacă tendințele recente pot fi susținute, obiectivul de reducere a ratei abandonului școlar la mai puțin de 10 % până în 2020 pare a fi realizabil.
- Ponderea populației cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani care a **absolvit învățământul terțiar** a crescut încontinuu începând cu anul 2000. Tendința sugerează că obiectivul Strategiei Europa 2020 de creștere a ponderii respective la cel puțin 40 % până în 2020 va fi atins.
- Ponderea **adulților cu un nivel scăzut de educație** s-a redus substanțial începând cu anul 2000. Tendința este vizibilă la nivelul tuturor grupelor de vârstă.
- Participarea la **învățarea pe tot parcursul vieții** a crescut între anii 2003 și 2012. Cu toate acestea, cea mai mare parte din creștere a avut loc în perioada 2003-2005, iar participarea la învățarea pe tot parcursul vieții nu a mai înregistrat progrese suplimentare după perioada respectivă. Țările nordice ating cele mai ridicate rate de participare, în timp ce pentru Bulgaria, Grecia și România progresele au fost foarte scăzute sau inexistente în ceea ce privește îmbunătățirea nivelului lor redus de implicare.

Tendințe cheie în domeniul schimbărilor demografice

Rata de ocupare a forței de muncă în rândul lucrătorilor în vârstă nu a fost afectată de criza economică

- În 2012, 48,9 % din **lucrătorii în vârstă** erau încadrați în muncă. **Rata de ocupare a forței de muncă** a crescut ușor și continuu începând cu anul 2000. Creșterea ratei de participare la forța de muncă în rândul lucrătorilor în vârstă este o tendință stabilă, care pare să fie rezistentă în fața crizei economice. Cu toate acestea, obiectivul de 50 % stabilit în Strategia de la Lisabona, predecesoarea Strategiei Europa 2020, care trebuia să fie îndeplinit în anul 2010, nu a fost încă atins.
- În perioada 2000-2012, este vizibilă o reducere a decalajului între bărbați și femei în ceea ce privește ocuparea forței de muncă de către lucrătorii în vârstă. În timp ce rata de ocupare a femeilor a rămas mai mică decât cea a bărbaților, creșterea a fost în mod clar mai mare în cazul femeilor, adică 14,4 puncte procentuale începând cu anul 2000, în comparație cu 9,3 puncte procentuale în cazul bărbaților.

Tendințele observate la nivelul structurii populației confirmă provocările de natură demografică

- În 2011, **speranța de viață la vârsta de 65 de ani** în UE era la un nivel de 21,3 ani pentru femei și de 17,2 ani pentru bărbați. Începând cu anul 2002, numărul de ani de viață preconizați

a crescut continuu pentru ambele sexe, iar decalajul dintre bărbați și femei s-a redus. Ținând cont de faptul că rata de creștere anuală în 2011 a fost sub 1 % pentru femei, nu este clar dacă aceasta va crește în continuare în viitor.

- În 2011, **rata fertilității** în UE a fost de 1,57 copii pe femeie. Aceasta indică o creștere de 8 % începând cu 2002. Cu toate acestea, după o perioadă de stabilizare la 1,6 copii, numărul mediu de copii născuți a scăzut ușor în 2011.
- În plus față de scăderea recentă a ratei fertilității, **rata netă a migrației** în UE a scăzut în 2011. Cele două tendințe descendente ar putea conduce la o accelerare a schimbărilor demografice, cu o pondere tot mai mare a persoanelor în vârstă în țările europene.
- **Raportul dintre persoanele vârstnice și populația de vârstă activă** din UE a crescut în mod constant până la un nivel de 25,8 % în 2012. Previzunile recente preconizează o creștere continuă în viitor, până în 2050, urmată de stabilizare la un nivel de aproximativ 55 %.

Lipsa unor îmbunătățiri majore în ceea ce privește nivelul veniturilor pensionarilor

- În 2012, **nivelul mediu al venitului pensionarilor** din UE a fost de 56 % din veniturile populației active aflate la vârsta de 50 de ani. După ce s-a menținut mai mult sau mai puțin stabil la un procentaj de aproximativ 50 %, raportul de înlocuire a cunoscut o tendință ascendentă moderată începând cu 2010.
- În statele membre ale UE, raportul dintre nivelul veniturilor din pensii ale persoanelor în vârstă și nivelul veniturilor din câștigurile persoanelor cu vârste cuprinse între 50 și 59 de ani a variat de la 39 % în Cipru la 79 % în Luxemburg. În perioada 2005-2012, decalajul dintre statele membre a înregistrat o creștere ușoară.

Încă nu s-a înregistrat nicio redresare a finanțelor publice în UE

- **Datoria publică** în UE a crescut considerabil de la începutul crizei economice în 2007. După ce a scăzut sub nivelul de referință de la Maastricht de 60 % în 2007 (la 59 %), aceasta s-a mărit substanțial în următorii ani, ajungând la 85,3 % din PIB în 2012. Nivelurile datoriei publice au variat semnificativ pe teritoriul UE, de la 10,1 % din PIB în Estonia până la 156,9 % în Grecia.
- Unul dintre factorii care determină cheltuielile publice îl reprezintă costul pentru plata pensiilor de către stat. Multe state membre au reformat sistemele de pensii pentru a extinde **durata vieții profesionale** a populației. În perioada 2000-2011, durata medie a vieții profesionale în UE a crescut cu 1,8 ani. În 2011, bărbații lucrau în medie 37,4 ani, iar femeile 31,9 ani pe parcursul vieții lor.

Tendințe cheie în domeniul sănătății publice

Îmbunătățirile în ceea ce privește speranța de viață nu conduc la o speranță de viață sănătoasă mai lungă

- În perioada 2004 - 2011, **speranța de viață la naștere** atât pentru femei, cât și pentru bărbați, a crescut moderat, cu o rată anuală de creștere de 0,4 % (în cazul bărbaților) și de 0,3 % (în cazul femeilor). În schimb, **speranța de viață sănătoasă la naștere** nu s-a îmbunătățit pentru femei, iar pentru bărbați s-a îmbunătățit ușor.
- Ratele de creștere mai ridicate ale speranței de viață și ratele de creștere mai scăzute ale speranței de viață sănătoasă implică faptul că, în medie, persoanele nu își petrec anii într-o stare bună de sănătate, ci sunt afectate de o anumită formă de dizabilitate sau boală.

Îmbunătățirile în ceea ce privește indicatorii privind sănătatea au încetinit de la debutul crizei economice, iar inegalitățile în materie de sănătate persistă

- În perioada 2000 - 2009, **rata mortalității cauzate de boli cronice** a scăzut în UE de la 142 la 116 din 100 000 de persoane cu vârsta sub 65 de ani. Bărbații, care în prezent sunt mai susceptibili de a muri din cauza unei boli cronice, au cunoscut o scădere mai accentuată

(2,4 %) în comparație cu femeile (1,9 %), ceea ce sugerează o convergență de gen a ratelor mortalității. În pofida îmbunătățirilor în ceea ce privește ratele mortalității cauzate de boli cronice, raportul dintre decesele cauzate de boli cronice și numărul total de decese a rămas constant. Acest lucru indică faptul că scăderea ratelor mortalității cauzate de boli cronice ar putea fi explicată în principal prin scăderea generală a ratelor mortalității.

- **Rata mortalității cauzată de sinucidere** a înregistrat o scădere medie globală de 1,4 % între anii 2000 și 2010. Cu toate acestea, tendința nu a fost continuă. În perioada 2000-2007, scăderea medie anuală a fost mult mai pronunțată, de 2,5 %. Totuși, numărul sinuciderilor a crescut considerabil pe parcursul anilor 2008 (cu 2 %) și 2009 (cu încă 3 %), dar a scăzut din nou în anul 2010. Cea mai mare parte a creșterii în ratele mortalității cauzate de sinucidere începând cu 2007 a fost observată în cazul bărbaților, reflectând, probabil, impactul crizei economice asupra șomajului.
- Constrângerile economice limitează **accesul la asistență medicală**. După ce a scăzut în perioada 2005-2009, ponderea populației care s-a aflat în imposibilitatea de a-și permite asistență medicală a început să crească din nou în 2009, ajungând la 2,3 % în 2011. Alinierea modificării tendinței cu criza economică și cu inegalitățile persistente ale veniturilor în ceea ce privește accesul la asistență medicală arată că accesul la asistență medicală a fost redus de constrângerile economice.

Nicio îmbunătățire sau îmbunătățiri insuficiente în ceea ce privește factorii care determină starea de sănătate, cum ar fi producția de substanțe chimice toxice sau expunerea la poluarea atmosferică

- **Producția de substanțe chimice toxice** în UE a crescut ușor în perioada 2002-2007, dar a scăzut considerabil în anii 2008 și 2009 din cauza crizei economice. Doi ani mai târziu (în 2011), după ce piața europeană s-a redresat, producția a atins din nou nivelul ridicat înregistrat anterior. Prin urmare, scăderea temporară poate fi explicată prin stagnarea economiei, care conduce la o producție industrială mai redusă în timpul crizei economice.
- În perioada 2000-2011, **expunerea în mediul urban la poluarea atmosferică cu particule în suspensie** a scăzut cu 1 microgram pe metru cub, atingând un nivel de 27 de micrograme pe metru cub în 2011. Cu toate acestea, având în vedere variațiile semnificative de la un an la altul, este dificil să se constate o tendință clară. Obiectivul pentru anul 2010 de reducere a emisiilor la 20 de micrograme nu a putut fi realizat. În 2010, emisia de particule în suspensie a constituit 26 de micrograme pe metru cub, o cantitate care a depășit ținta cu 6 micrograme.
- **Expunerea globală în mediul urban la poluarea atmosferică cu ozon** a crescut cu o rată medie anuală de 1,7 % între anii 2000 și 2011. Cu toate acestea, evoluția a fost volatilă din cauza influenței vremii asupra concentrațiilor de ozon și din cauza variațiilor mari între țări.

Tendințe cheie în domeniul schimbărilor climatice și al energiei

Emisiile de gaze cu efect de seră ale UE s-au redus, însă temperatura globală a crescut

- **Emisiile de gaze cu efect de seră** din UE au scăzut considerabil începând cu 1990. Cele mai pronunțate scăderi au avut loc la începutul anilor 1990 și în perioada 2007-2011. Obiectivul Strategiei Europa 2020 de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 20 % față de nivelurile din 1990 până în 2020 este în mod clar realizabil.
- Cele mai mari reduceri au fost atinse în industria producătoare, a construcțiilor și a energiei. De asemenea, sectorul deșeurilor și al agriculturii au redus emisiile, dar acestea au o pondere mai mică din total. Singurul sector cu emisii în creștere este sectorul transporturilor. Emisiile provenite din aviația internațională și din transportul maritim au crescut extrem de rapid. Emisiile provenite din transportul interior rămân, de asemenea, peste nivelurile din 1990, dar au prezentat o tendință descendentă începând cu 2007.
- Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră din UE este supracompensată de creșterea rapidă a emisiilor la nivel mondial. Concentrațiile de gaze cu efect de seră din atmosferă sunt în

creștere. Chiar dacă există un decalaj temporal între emisii și creșterea temperaturii, recordurile de **temperatură medie globală** arată deja o tendință ascendentă clară. De-a lungul ultimelor patru decenii, încălzirea a fost accelerată continuu.

Nicio tendință clară către reducerea cererii de energie

- După ce a crescut mai mult sau mai puțin continuu în perioada 1990-2006, în 2011, **consumul de energie primară** în UE a scăzut la nivelul din 1990. Cu toate acestea, tendința descendentă nu a fost continuă. Rămâne de văzut dacă declinul poate fi menținut odată ce economia UE revine la o creștere economică mai însemnată.
- În 2011, UE a **importat mai mult de jumătate din energia sa**. De la începutul anilor 1990, ponderea necesarului total de energie furnizată de importurile din țările din afara UE a crescut aproape în fiecare an. Începând cu anul 2006, aceasta a rămas la puțin peste 50 %.

Expansiunea rapidă a energiei din surse regenerabile, în special în sectorul energiei electrice

- Energia generată din biomasă, energia eoliană, energia solară și căldura pământului contribuie la furnizarea unei ponderi tot mai mari din cererea finală de energie în UE. Toate statele membre și-au mărit **cota de energie din surse regenerabile** în perioada 2005-2011. În timp ce contribuția biomasei este, de departe, cea mai mare, energia eoliană și cea solară s-au extins rapid.
- Penetrarea energiei din surse regenerabile înregistrează cel mai ridicat nivel în sectorul energiei electrice, în cazul căruia sursele regenerabile de energie au acoperit o cincime din producția brută de energie în 2011.
- În schimb, ponderea surselor regenerabile de energie utilizate în **domeniul transporturilor** a scăzut în 2011 față de anul precedent. Cu toate acestea, scăderea se datorează ajustărilor statistice care exclud biocombustibilii care nu au fost certificați ca fiind durabili. Totuși, datele din 2010 arată că UE și-a ratat ținta intermediară de sporire a utilizării surselor regenerabile de energie în domeniul transporturilor.

Tendințe cheie în domeniul transportului durabil

Nu există decuplarea absolută a consumului de energie din domeniul transporturilor de creșterea economică

- **Consumul de energie din domeniul transporturilor pe unitatea de PIB** a scăzut cu 8,3 % începând cu 2000. Tendința a fost oarecum mai pronunțată de la începutul crizei economice, pe măsură ce componenta de mediu a indicatorului, și anume, consumul de energie în domeniul transporturilor, a scăzut timp de patru ani consecutivi după 2007. În general, în perioada 2000-2011, consumul de energie în domeniul transporturilor a crescut cu 6,7 %, în timp ce creșterea economică a fost mai rapidă, înregistrând 16,5 %.
- Tendințele care coincid, și anume creșterea consumului de energie și (chiar mai pronunțată) a PIB-ului, implică separarea relativă a consumului de energie din domeniul transporturilor de creșterea economică în UE în perioada 2000-2011. Separarea absolută (și anume, o reducere a consumului de energie în domeniul transporturilor odată cu creșterea economiei) a putut fi observată de la un an la altul, atât în 2010, cât și în 2011. Cu toate acestea, se pune întrebarea dacă aceasta este o tendință actuală sau este pur și simplu o consecință a crizei economice.

Nicio modificare considerabilă a modurilor de transport și a mobilității

- Performanța transportului în cazul diferitelor moduri de transport nu variază foarte mult. **Repartizarea modală a transportului de călători** în 2011 a rămas foarte asemănătoare cu nivelul său din 2000. **Transportul de marfă** a prezentat mici schimbări începând cu 2009, transportul feroviar recâștigându-și cota pierdută din transportul rutier. Prin urmare, cota de piață a transportului modal de marfă în cadrul tuturor modurilor de transport se apropie, de asemenea, de nivelul său din 2000. Totuși, astfel de mici schimbări pot apărea, de asemenea, din motive metodologice.

- Chiar dacă repartizarea modală nu prezintă schimbări semnificative la nivelul UE, cota fiecărui mod de transport variază enorm între statele membre. În timp ce transportul rutier domina atât transportul de pasageri, cât și transportul de mărfuri în 2011, transportul feroviar a avut ponderi considerabile de peste 30 % din transportul de mărfuri în unele state membre, cum ar fi țările baltice.
- Nu se observă niciun efect substanțial de decuplare pentru volumele de marfă în raport cu PIB-ul. Criza a avut un impact profund atât asupra PIB-ului, cât și asupra volumelor de transport, acestea din urmă fiind afectate mai puternic. Începând cu 2009, cifrele au demonstrat o redresare timidă. Cu toate acestea, nu se poate confirma dacă acest lucru reprezintă o decuplare.

Impactul negativ al transporturilor încă nu a fost redus

- Nu a mai existat o scădere generală a **emisiilor de gaze cu efect de seră provenite din transporturi** din anul 2000. Deși emisiile au fost în scădere începând cu anul 2007, ca urmare a crizei economice, scăderea nu a compensat creșterile de emisii înregistrate anterior.
- Numărul de **accidente rutiere mortale** a continuat să scadă începând cu 2000. Cu toate acestea, a fost realizat doar obiectivul de 27 000 de victime ale accidentelor rutiere în 2010. Prin urmare, este necesar să se pună în aplicare eforturi suplimentare pentru a atinge obiectivul de mai puțin de 15 500 de accidente mortale pentru 2020.

Tendențe cheie în domeniul resurselor naturale

Își pierde UE capitalul său natural?

- În perioada 2000-2011, **indicele privind păsările comune** a rămas relativ stabil, dar sunt evidente tendințe mai polarizate la nivelul populațiilor de păsări comune specifice terenurilor agricole și pădurilor. În timp ce numărul păsărilor specifice pădurilor a crescut cu 9,7 puncte procentuale în perioada în cauză, indicele privind păsările specifice terenurilor agricole a scăzut cu 5,6 puncte procentuale.
- Modificarea metodelor de producție agricolă, intensificarea și specializarea sunt în mare parte responsabile pentru declinul numărului de păsări specifice terenurilor agricole din Europa de Nord și de Vest. Principalele propulsoare sunt acordarea de subvenții dăunătoare, lipsa de stimulente pentru menținerea terenurilor agricole cu valoare naturală ridicată (zonele agricole care sprijină o mare diversitate a speciilor și a habitatului și/sau speciile a căror stare de conservare este îngrijorătoare), precum și utilizarea într-o măsură tot mai mare a biomasei pentru producerea energiei din surse regenerabile.
- **Capturile totale de pește provenite din stocuri care nu se încadrează în limitele biologice de siguranță** au scăzut cu 23,1 puncte procentuale în perioada 2000-2010. Cu toate acestea, valorile anuale din 2002 până în 2010 fluctuează în jurul unei medii de 16,3 %, care depășește cu mult limitele biologice de siguranță. Prin urmare, totalul stocurilor de pește rămâne amenințat de pescuitul excesiv în Atlanticul de Nord-Est.

Scăderea flotei de pescuit este benefică atât pentru mediul înconjurător, cât și pentru economia costieră

- Dimensiunea **flotei de pescuit a UE** (măsurată în puterea motorului) a scăzut în medie cu 2,4 % pe an în perioada 2007-2012. Cu toate acestea, sunt necesare mai multe eforturi și reforme politice pentru o bună ajustare a capacității flotei, care ar conduce la o gestionare mai durabilă a stocului de pește și la condiții economice mai bune pentru pescarii activi.

Captarea apei se situează aproape de nivelurile durabile

- **Captarea totală a apei a scăzut în ultimii zece ani** în cele mai multe regiuni ale Europei, excepție făcând Europa de Sud-Vest, unde a fost constantă. Țări precum Lituania, România și Belgia au înregistrat progrese semnificative către o gestionare mai durabilă a apei.

Urbanizarea și transporturile determină în continuare ocuparea terenurilor în UE

- Un procent de 4,6 % din terenul UE a fost acoperit de zone artificiale în 2012. Cererea în creștere pentru locuințe și activități economice în zonele urbane, precum și extinderea tot mai mare a zonelor de rețea în zonele costiere, sunt factorii principali responsabili pentru micșorarea continuă a terenurilor semi-naturale și arabile din UE.

Tendențe cheie în domeniul parteneriatelor globale

Asistența oficială pentru dezvoltare se află în declin, iar UE nu își realizează obiectivele

- Între anii 2004 și 2012, **asistența totală oficială pentru dezvoltare (ODA)** acordată de UE, exprimată ca procent din venitul național brut (VNB) a crescut cu 0,05 puncte procentuale, ajungând la 0,39 % în 2012 ⁽³⁾.
- Cu toate acestea, în perioada 2010-2012, ODA totală din UE a scăzut ca urmare a constrângerilor bugetare generate de criza economică și financiară. O tendință similară poate fi observată în cazul altor donatori importanți.
- UE și-a ratat deja obiectivul intermediar colectiv de alocare a 0,56 % din VNB-ul său asistenței oficiale pentru dezvoltare în 2010. În cazul în care creșterea va continua în ritmul din perioada 2004-2012, UE nu își va realiza obiectivul colectiv durabil de alocare a unui procent de 0,7 % din VNB-ul său asistenței oficiale pentru dezvoltare în 2015.

Ponderea mărită a finanțării UE pentru dezvoltare acordate țărilor în curs de dezvoltare

- **Finanțarea acordată țărilor în curs de dezvoltare** din statele membre ale UE-15, inclusiv fluxurile publice și private, a crescut cu o medie de 4,6 % pe an în perioada 2000-2011. În pofida tendinței generale pozitive, pot fi observate fluctuații, care pot crea imprevizibilitate pentru țările în curs de dezvoltare, deosebit de dependente de sprijinul financiar extern.
- Începând cu anul 2000, **ponderea ODA către țările cel mai puțin dezvoltate și alte țări cu venituri mici** a crescut, 52,5 % din asistența oficială pentru dezvoltare din UE-15 fiind alocată țărilor respective în 2011.
- **Investițiile străine directe (ISD)** sunt un element vital al eforturilor de dezvoltare. Cu toate acestea, în perioada 2000-2011, ISD ale UE-15 în țările cel mai puțin dezvoltate și alte țări cu venituri mici au scăzut în medie cu 3,4 % pe an, de la 3,2 % din totalul ISD în 2000 la 2,2 % în 2011.

Creșterea importurilor UE din țările în curs de dezvoltare

- **Importurile UE din țările în curs de dezvoltare** au crescut cu o rată medie anuală de 7,8 % în perioada 2000-2012, iar ponderea importurilor din țările în curs de dezvoltare în importurile globale ale UE a crescut de la 35,2 % în 2001 la 47,2 % în 2012.
- Importurile din China au constituit singurul factor principal care a determinat această tendință. Ponderea acestora în totalul importurilor UE din țările în curs de dezvoltare a crescut de la 24 % în 2000 la 35 % în 2012. În valoare absolută, volumul importurilor din China în 2012 a depășit de trei ori cantitatea din 2000.
- De asemenea, **importurile din țările cel mai puțin dezvoltate** au crescut, dar, în medie, rata de creștere a fost de numai aproximativ o treime din rata de creștere a importurilor UE din toate țările în curs de dezvoltare. În 2012, importurile din țările cel mai puțin dezvoltate reprezentau în continuare mai puțin de 2 % din importurile globale ale UE.

Diminuarea decalajului în ceea ce privește emisiile de CO₂ din cauza creșterilor în țările în curs de dezvoltare

- Deși decalajul între UE și țările în curs de dezvoltare în ceea ce privește **emisiile de CO₂ pe cap de locuitor** s-a diminuat în deceniul cuprins între anii 2000 și 2011, emisiile din UE

⁽³⁾ Date provizorii pentru anul 2012.

rămân la 7,4 tone pe cap de locuitor, de 2,6 ori mai mari decât media de 2,9 tone pe cap de locuitor într-o țară în curs de dezvoltare.

- Diminuarea decalajului s-a produs, în primul rând, din cauza creșterii emisiilor în țările în curs de dezvoltare și a crizei financiare, care a condus la emisii mai scăzute de CO₂ pe cap de locuitor în UE.

Tendențe cheie în domeniul bunei guvernanțe

Tendențe pozitive în coerența și eficacitatea politicilor, dar mai puțină încredere din partea opiniei publice

- Mai puțin de jumătate din cetățenii UE au încredere în cele trei instituții principale ale UE. În 2012, Parlamentul European era instituția care se bucura de cel mai înalt nivel de încredere (44 % dintre cetățeni afirmă că au încredere în această instituție), urmat de Comisia Europeană (40 %) și de Consiliul UE (36 %). Încrederea cetățenilor în instituțiile politice la toate nivelurile politice este în general scăzută, în special în ceea ce privește partidele și instituțiile politice la nivel național (de exemplu, numai 15 % au încredere în partidele politice și 27 % au încredere în guvernele naționale).
- În perioada 2007 - 2012, numărul de cazuri noi de încălcări privind piața unică a scăzut cu 38 %. Cea mai mare parte a acestui declin a avut loc începând cu 2010. Aspectele fiscale și de mediu alcătuiesc cele mai mari două grupuri de cazuri de încălcări privind piața unică de către sectorul politic, reprezentând 44 % din toate cazurile de încălcare aflate pe rol în noiembrie 2012.
- După scăderea semnificativă începând cu anul 2000, deficitul de transpunere a legislației privind piața unică a UE a atins un nou minim de 0,6 % în noiembrie 2012. Promovat de Tabloul de bord al pieței interne drept „cel mai bun rezultat până în prezent”, deficitul de transpunere a fost cu 0,4 puncte procentuale sub obiectivul de 1 % pentru transpunerea normelor legate de piața unică.

Interacțiunea online a cetățenilor cu guvernele este în creștere, dar participarea la alegeri este mai redusă

- Interacțiunea online a cetățenilor cu autoritățile publice în UE a crescut cu 8 puncte procentuale în perioada 2008-2012. După o ușoară scădere în 2011, interacțiunile pe internet cu autoritățile publice au crescut din nou, ajungând la 44 % în 2012. Tendința reflectă parțial o creștere generală a utilizării internetului în întreaga UE.
- Participarea la vot a înregistrat o scădere de 1,5 puncte procentuale la alegerile parlamentare naționale din UE în perioada 2000-2012. De asemenea, o tendință descendentă este vizibilă în participarea la alegerile parlamentare europene.

Nu s-a realizat trecerea de la impozitarea muncii la impozitarea energiei și a mediului

- Raportul dintre impozitarea muncii și impozitarea mediului în UE a crescut cu 10,1 % din 2000 până în 2011. În perioada respectivă, ponderea impozitării mediului în veniturile totale din impozite și contribuții sociale a scăzut în comparație cu cea a impozitării muncii. Tendința este în contradicție cu obiectivele Strategiei de dezvoltare durabilă a UE și ale Strategiei Europa 2020, care solicită trecerea de la impozitarea muncii la impozitarea energiei și a mediului („ecologizarea” sistemului de impozitare).
- În mod similar, cota de impozitare implicită a consumului de energie a scăzut, de asemenea, în UE. Cu toate acestea, scăderea a fost mai puțin considerabilă, de doar 1,6 % în perioada 2000-2011. Scăderea cotei de impozitare implicite a consumului de energie indică un declin în sarcina fiscală efectivă asupra consumului de energie în raport cu baza potențială de impozitare.

Impactul crizei economice și financiare mondiale asupra tendințelor cheie

Indicatorii descriși în prezentul raport prezintă o imagine destul de diversă. În plus, perturbările cauzate de criza economică îngreunează formularea unor concluzii cuprinzătoare cu privire la întrebarea dacă UE a înregistrat progrese către dezvoltarea durabilă.

Drept consecință a crizei economice și financiare mondiale care a început la sfârșitul anului 2007, UE a intrat în recesiune în cursul anului 2008. La sfârșitul anului 2013, când prezentul raport era în curs de finalizare, economia UE încă se redresa doar într-un ritm lent. Impactul crizei a fost sever și depășește sectorul economiei, afectând multe dintre tendințele sociale și de mediu analizate în prezenta publicație. Această secțiune oferă un scurt rezumat al domeniilor afectate, pe o perioadă care începe în 2007 și se extinde, acolo unde este posibil, până în 2011/2012. Deși nu este clar în acest moment, unele dintre consecințe, cum ar fi nivelurile mai scăzute de investiții, ar putea avea efecte de domino pe termen lung și persistente, care vor deveni evidente doar în rapoartele ulterioare.

Problemele de lichiditate din sectorul bancar, care au început în 2007, au condus la o penurie de credit și la scăderea prețurilor activelor, determinând scăderea cererii consumatorilor și o creștere a „economiiilor gospodăriilor”, o scădere a „investițiilor” din partea întreprinderilor și a gospodăriilor, o scădere a comerțului internațional (care se reflectă în indicatorul „importurile din țările în curs de dezvoltare”), precum și o scădere a „PIB-ului real pe cap de locuitor”. Nivelurile „datoriei publice” au crescut drastic. „Ocuparea forței de muncă” a scăzut, în special în rândul tinerilor, iar bărbații au fost afectați mai puternic decât femeile („ocuparea forței de muncă în rândul femeilor”). Tendința de creștere a „ratei de ocupare a lucrătorilor în vârstă” a încetinit. Din cauza menținerii de personal excedentar și a modificării programului de lucru, „productivitatea muncii” s-a redus.

Pe de altă parte, „cheltuielile destinate cercetării și dezvoltării” s-au mărit, ținând cont de faptul că multe țări și-au amplificat cheltuielile pentru a încerca să sprijine redresarea economică și creșterea pe termen lung. Drept răspuns la cererea în scădere, producția industrială a scăzut, de asemenea. Acest fapt este evident în exemplul „producției de produse chimice toxice”.

Creșterea „șomajului” și a „șomajului pe termen lung” a avut un impact social. Deși, în ansamblu, „riscul de sărăcie” a scăzut, acesta a înregistrat creșteri pentru grupa de vârstă 25-49 de ani și, de asemenea, a crescut ușor pentru persoanele cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani. „Intensitatea sărăciei” a crescut, de asemenea, la fel ca numărul de „sinucideri”, în special în rândul bărbaților și al persoanelor de vârstă mijlocie. De asemenea, „rata brută a migrației nete” a scăzut, probabil ca o reacție la dificultățile în căutarea unui loc de muncă. În ceea ce privește combaterea sărăciei la nivel mondial, „finanțarea pentru țările în curs de dezvoltare” a scăzut, din cauza fluxurilor reduse mai degrabă din partea donatorilor privați, decât din surse oficiale sau din partea ONG-urilor.

Cererea de energie („consumul final de energie”) a scăzut în paralel cu PIB-ul. Consumul mai redus a condus la o stabilizare a „dependenței energetice” a UE, stopând tendința pe termen lung către un nivel ridicat de dependență. „Emisiile de gaze cu efect de seră” și „emisiile atmosferice” poluante, care înregistrau deja scăderi, au scăzut chiar mai rapid.

Transportul de marfă a scăzut mai rapid decât PIB-ul (aspect care se reflectă în indicatorul „volumul transportului de marfă în raport cu PIB-ul”). Cu toate acestea, consumul de energie din domeniul transporturilor a scăzut mai puțin decât PIB-ul („consumul de energie din domeniul transporturilor în raport cu PIB-ul”), probabil din cauza unei scăderi mai lente a transportului de călători. „Emisiile de gaze cu efect de seră provenite din transporturi” au scăzut, iar „emisiile de oxizi de azot (NO_x) provenite din transporturi” și „emisiile de particule în suspensie provenite din transporturi” au cunoscut o scădere mai rapidă decât în anii precedenți. „Numărul de persoane ucise în accidente rutiere” s-a redus, de asemenea, probabil ca urmare a volumelor de trafic mai diminuate.

Reacția publică la criză și modul în care aceasta a fost gestionată se reflectă în scăderea „încrederii cetățenilor în instituțiile UE” și a „participării la vot în alegerile naționale”.

În general, condițiile menționate mai sus îngreunează evaluarea înregistrării de progrese reale către dezvoltarea durabilă în UE în ultimii ani. Cu toate acestea, având în vedere că aproape jumătate din indicatorii cheie din setul de indicatori ai dezvoltării durabile a Uniunii Europene se îndreaptă într-o direcție moderat sau clar nefavorabilă, se pare că este necesară depunerea de eforturi suplimentare pentru a direcționa Uniunea Europeană către dezvoltarea durabilă.